

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zachování a rozvoj venkovského života

Zpracoval: Michal Brožík

Konzultant bakalářské práce: PhDr. Jaroslava Kadeřábková CSc.

Plzeň, 2012

Zadání BP

zadání bp

Prohlášení

"Prohlašuji, že jsem bakalářskou zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem pro vědeckou práci obvyklým."

Plzeň, březen, 2012

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Jaroslava Kadeřábková CSc., vedoucí mé bakalářské práce, za její podporu, odborné konzultace a čas, který věnovala mé práci.

Obsah:

Úvod:.....	7
Definice sídla.....	9
Historický exkurz.....	9
Definice sídla.....	9
Vymezení venkova a města.....	10
Venkovská sídla.....	13
Městská sídla.....	14
Základní právní úpravy.....	15
Územní správa.....	15
Personální základ obce.....	17
Územní základ obce.....	19
Ekonomický základ obce.....	20
Demografický vývoj české populace.....	21
Mortalita.....	21
Natalita.....	23
Sňatečnost.....	25
Potratovost.....	26
Rozvodovost.....	27
Demografický vývoj České republiky v blízké budoucnosti.....	28
Mikroregion Úslava.....	30
Proč bydlet na venkově a proč ve městě?.....	30
Charakteristika mikrogionu Úslava.....	31
Činnost a aktivity mikroregionu.....	32
Obyvatelstvo.....	34
Projekty mikroregionu Úslava do roku 2008.....	37
Zaměstnavatelé mikroregionu.....	39
Klady a zápory uvedeného mikroregionu.....	43
Dostupnost potravin.....	43
Hromadná doprava.....	44
Školství.....	45
Závěr.....	47
Použitá literatura:.....	51

Úvod:

V bakalářské práci jsem se zaměřil na problematiku zachování venkovského života a jeho rozvoje. Práce je směřována na zachování, rozvoj a charakteristiky venkovského života a v poslední části na mikroregion Úslava. Problematika venkova začíná být znovu v centru pozornosti, kvůli velkému počtu obyvatel žijících na venkově, a proto je třeba zajistit kvalitní služby těmto obyvatelům a postarat se o dobré výchozí podmínky pro nové obyvatele.

Hodně lidí by dávala přednost životu na venkově v rámci lepšího životního prostředí a sociálního začlenění. Samozřejmě obce nikdy nebudou schopny konkurovat městům co se týče nabídky pracovních příležitostí, kulturního nebo sportovního vyžití atd. Obce na druhou stranu mohou nabídnout zase neopakovatelnou atmosféru a klid. Ovšem pro rozvoj po hospodářské linii je zapotřebí trochu přiblížit vesnici městu, aby nabídla vhodné pracovní podmínky, a nebo je třeba zajistit takovou infrastrukturu, aby lidé přes pomyslnou „ztrátu času“ dojížděním vykompenzovali. Obce sehrávají výraznou roli v socioekonomickém prostředí a vytvářejí vlídnější socioekonomické zázemí, a proto jsou důležitým aspektem pro celkový vývoj společnosti. Obec má v tomto procesu nezastupitelné místo a proto je třeba, aby se život na venkově nejen zachoval, ale aby se rozvíjel a byl podporován. Podporou je myšleno nejen podpora obyvatelstva tím, že se do obcí budou stěhovat a budovat je, ale i podporu politickou, protože bez ní to v dnešní době nelze. Pokud zmizí úplně venkovská podoba života bude to naprosto fatální pro celý náš dnešní systém života. Naštěstí zatím tento problém nehrozí.

Při zpracování bakalářské práce jsem vycházel z právní úpravy jednak uvedené v Ústavě a dále ze zákona č. 128/2000 SB o obcích, který nabyl účinnosti 1. ledna 2001. Tento zákon definuje obec jako základní územní samosprávné společenství občanů na územním celku, který je vymezen hranicí území obce. Z metodologického hlediska jsem se opíral především o statistická data publikovaná Českým statistickým úřadem. Dalšími zdroji dat a informací byli také dostupné prameny a zprávy, které se vážou k problematice venkovských obcí a jejich možnosti podílet se na zajištění základních služeb pro své obyvatelstvo. Při zpracování jsem vycházel z předpokladu, že malé obce mají možnosti rozvoje i do budoucnosti, neboť mají silný potenciál ve svém obyvatelstvu, které je schopné kreativně se přizpůsobit situaci a novým podmínkám, kterým je současná Česká republika vystavena. Zejména je to globalizace, integrace, ekonomická krize atd.

Je hodně lidí, kteří vyhledávají klady venkovského života. Mnoho lidí dokáže i částečně přehodnotit své životní postoje kvůli výhodám a aspektům života na venkově. Vzhledem k tomu, že populace postupně stárne, bude ještě více záležet na mladších ročnících, kam se bude život na venkově vyvíjet. Z tohoto důvodu je také nutné podporovat venkovský způsob života.

V neposlední řadě je třeba zmínit zemědělskou důležitost venkova. Téměř v každém venkovském sídle se nalezneme zemědělsky aktivní subjekty. Pokud vezmeme v potaz, že celé lidstvo potřebuje jíst, je funkce zemědělství a tudíž i venkova naprosto nezastupitelná. V městských částech většinou nelze nalézt usedlosti zemědělského charakteru.

V práci je zmíněn malý historický exkurz, definování venkovských sídel, základy právního vymezení obce. Z hlediska populačního jsou v práci vymezeny základní demografické rysy a obecné klady a zápory života ve městě a na venkově. V závěru práce jsem se zaměřil na již zmíněný mikroregion Úslava.

Definice sídla

Historický exkurz

Obce vznikly dávno v historii mimo jakýkoliv právní řád. Tlupy a kmeny začaly území, na němž žily ovládat silou - vznik tzv. občin. Proto, aby mohl někdo něco ev. někoho ovládat musí existovat nositel moci - v občinách byly autoritou předkové neboli nejstarší členové rodu - tzv. přirozená autorita. Přirozená, rodová autorita funguje dodnes. Do občin byli přijímáni i členové, kteří nebyli s občinou svázáni rodinnými pouty. Pokud byl poměr těchto lidí větší než lidí svázaných rodinnými pouty, musela se autorita opřít o jinou podstatu a vzniká tzv. autorita politická a občina se mění v obec. Každá autorita a moc má tendenci k vlastnímu růstu, má tendenci expandovat a podrobit si jiné autority. Jakmile se obec zmocní jiných autorit, vzniká stát. Stát vzniká násilím a nepřirozeně, ale navenek působí přirozeně. Obec má primát před státem, vznikla dříve než stát. Stát a obce spolu od samého počátku bojují. Obec je přirozené společenství lidí, kteří se rozhodli svobodnou vůlí spolu žít, je logickým pokračováním rodiny a nikdy nikomu nebránila, aby ji opustil.

Definice sídla

Sídlo je v současnosti prostorový útvar, vymezený hranicemi katastru, v jehož zastavěné části plošně dominují stavby pro bydlení a postupně (s jeho rozvojem) pro další účely, v rozsahu a proporcích podle typu, velikosti a poslání sídla. Zástavbu tvoří různá prostorová a funkční seskupení zastavěných a nezastavěných (veřejných, vyhrazených a soukromých) pozemků. Na správním území obce se může nacházet jedno i více různých sídel.

Krajina je nezastavěná část sídla a v urbanismu a územním plánování je pojímána jako území specifické svou geografickou polohou, strukturou přírodních a civilizačních složek a krajinným obrazem. Specifičností krajiny je věnována zvláštní kapitola (viz B.2.3). Ve svém prostorovém, účelovém i správním uspořádání je sídlo poplatné dlouhodobému historickému vývoji. V jeho průběhu se zpravidla nevyhnulo mnoha zásahům, které si vynutila jeho další existence.

Rozlišujeme:

– sídla venkovská, původně jednoznačně rurální (zemědělská), kdy nezastavěné plochy

obdělávané krajiny jsou nezbytnou existenční, převažující plošnou součástí venkovské obce (úživným prostorem) a
– sídla městská, jejichž zastavěná část byla a je ohraničena volnou venkovskou krajinou, která původně nebyla, ale může se stát existenční součástí celého města¹.

Vymezení venkova a města

První pokusy úzce souvisejí se sčítáním lidu.

Dělení obcí:

- a) obce venkovské – počet obyvatel dosahoval max. 2000
- b) obce městské – počet obyvatel nad 2000

Občas se některá sídla pojmenovávala podle velikosti².

Mezinárodní statistický ústav v roce 1938 dospěl k doporučení:

- 1) Venkovské obyvatelstvo je souhrn obyvatelstva všech obcí označených za venkovské
- 2) Obce (nebo menší administrativní jednotka) měly být rozděleny, je-li to možné, do těchto skupin podle nezemědělského obyvatelstva:
 - a. Obce městské – méně než 40% zemědělského obyvatelstva
 - b. Obce smíšené – 40 – 60% zemědělského obyvatelstva
 - c. Obce venkovské – více než 60% zemědělského obyvatelstva
- 3) V zemích, kde není možné provést podobné dělení, jsou obce klasifikovány podle velikosti aglomerace do dvou skupin:
 - a. Obce, kde hlavní aglomerace má méně než 2000 obyvatel
 - b. Obce, kde hlavní aglomerace má více než 2000 obyvatel

Dělení pouze na dvě skupiny bylo nedostačující, proto se začalo vytvářet více skupin

Sídla se dělí na:

¹ Ústav územního rozvoje, Sídla, Dostupné na WWW:
http://www.ur.cz/images/pap/KapitolaB/B22_Sidla_20070509.pdf, str. B2.2 -1

² Pavlík, Z. Vymezení venkovského obyvatelstva, in. Český venkov 2005-Rozvoj venkovské společnosti. 1.vydání. Praha: Česká zemědělská univerzita.2005. 165 s. ISBN 80-213-1274. str. - 23

- 1) městská – aglomerace ve venkovských obcích
 - a. hlavní město
 - b. okolní města
 - c. krajská města
 - d. města v okolí krajských měst

2) sídla ve venkovských oblastech³

Kritéria, která by měla brát v úvahu specifika místa

- a) přítomnost správních a ústředních orgánů – knihovna, kino
- b) hustota zastavěné plochy a podíl domů obývaných jednou rodinou a obývaných více rodinami
- c) procento dojíždějících do práce z celkového počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva
- d) procentní podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva v zemědělství
- e) počet obyvatel nejzalidněnějšího centra⁴

Klasifikace obcí obyvatelstva podle Z. Jurečka a O. Kozáka z roku 1952:

- a) města – města s 2000 – 5000 obyvateli
- b) lázeňské obce, které mají 50% návštěvníků dle bydličního obyvatelstva
- c) dělnické obce – nejméně 500 obyvatel, 65% vykonává nezemědělské povolání
- d) venkovské obce - ostatní⁵

Způsoby dělení sídel

Historicky nejstarší dělení vycházelo z práva, které odráželo různé ekonomické a následně i společenské funkce spravovaných území a jejich administrativy. Stanovení typů sídel se postupně vyvíjelo podle různých účelů; důležité je hledisko:

- administrativně-správní,
- funkční, při zdůraznění ekonomické podstaty tohoto členění,

³ Brablecová, Š.: Zachování a rozvoj venkovského života, Bakalářská práce, Plzeň 2010 str. 8

⁴ Pavlík, Z. Vymezení venkovského obyvatelstva, in. Český venkov 2005-Rozvoj venkovské společnosti. 1.vydání. Praha: Česká zemědělská univerzita.2005. 165 s. ISBN 80-213-1274. str. – 32-35

⁵ Pavlík, Z. Vymezení venkovského obyvatelstva, in. Český venkov 2005-Rozvoj venkovské společnosti. 1.vydání. Praha: Česká zemědělská univerzita.2005. 165 s. ISBN 80-213-1274. str. – 25-26

- ekonomické,
- sociální.

Od 19. století se pro dělení sídel používá hledisko:

- velikostní, kvantitativní,
- statistické,
- velikostně-statistické.

V urbanistické praxi se sídla (resp. jejich části) člení mj. podle:

- prostorového uspořádání (podle typů urbanistických formací),
- způsobů zástavby na parcelách a ve vyšších prostorových jednotkách (v uličních blocích).

Jednotlivé typy sídel se liší i sociální strukturou, společenskými vztahy, způsobem života lidí pobývajících v těchto sídlech a způsobem zaměstnání⁶.

⁶ Ústav územního rozvoje, Sídla, Dostupné na WWW:
http://www.uur.cz/images/pap/KapitolaB/B22_Sidla_20070509.pdf , str. B2.2 -1

Venkovská sídla

Statisticky jsou venkovské obce, jejichž území zahrnuje jedno nebo více sídel administrativním rozhodnutím omezeny počty do 2 000 obyvatel. Tuto hranici sdílí státy EU, včetně ČR. V dalších zemích se tato dohodnutá hranice může lišit (např. do 2 500 obyvatel). V současné době žije v takto definovaných venkovských obcích v ČR cca 23 % obyvatel. Zabírají však většinu plochy státu. Historicky vzniklá struktura osídlení je hustá, se značným počtem sídel v malých vzájemných vzdálenostech. V důsledku převažujícího podílu volné, obdělávané nezastavěné krajiny jsou hustoty venkovského osídlení nízké.

Podoba zemědělských sídel zůstávala zpočátku stranou převratných společenských změn v průběhu 19. století. Teprve druhotně získávala něco z vymožeností, které se rodily ve městech. Zvyšoval se tlak na produkci potravin, který vyústil ve vyšlechtění nových, výnosnějších odrůd a komodit. Práce v zemědělství se zmechanizovaly. Postupně se přecházelo od malovýroby k velkovýrobě.

Dnes již neplatí, že se všichni obyvatelé venkova živí na obdělávaných plochách venkovské krajiny, jak tomu původně bylo. V dnešní době postačí cca 3–5 % obyvatel zajistit dostatek potravin většině, žijící v sídlech městských. V důsledku toho si venkovské obyvatelstvo musí hledat jinou obživu. V důsledku nastalých změn je také zpochybňována další existence přetrvávající struktury venkovského osídlení.

Od určitého časového předělu (od ztráty dominance venkovského způsobu života) je proto přesnější hovořit o sídlech na venkově, tj. mimo urbanizované prostory měst. Tato převažující část osídlení má sice svůj základ v zemědělských sídlech (vesnicích), ale jen jejich malá část (v ČR cca 20 %) jimi zůstává dodnes. V současnosti přibývá stále více sub-urbánních souborů, které jsou ve venkovském prostoru, ale zjevně o nich nelze hovořit jako o sídlech venkovských⁷.

⁷ Ústav územního rozvoje, Sídla, Dostupné na WWW:
http://www.uur.cz/images/pap/KapitolaB/B22_Sidla_20070509.pdf , str. B2.2 -2

Městská sídla

Městská sídla byla zakládána (vysazována) buď ve volném prostoru („na zelené louce“), nebo se vyvinula z dřívějších, neměstských sídel. Rostoucí bohatství měst s četnými udělenými privilegii si vyžadovalo ochranu proti útočníkům. Starověká a středověká města se svými hradebními systémy postupně zdokonalovanými byla prostorově vymezenými, prostorově konečnými útvary. Každé požadované rozšíření znamenalo vytvoření dalšího (většího) hradebního okruhu (středověká Paříž jich zaznamenala celkem sedm). Ekonomické otázky obranných systémů nutily stavitele měst k velké sevřenosti, kompaktnosti těchto sídel, s vysokými hustotami obyvatel a aktivit. Vysoké náklady na systémy opevnění ústily ve volbu vhodných přírodních podmínek (obtížně přístupných lokalit), což omezilo rozsah stavěných hradeb. Tato původní „zadání“ pro lokalizaci působila v pozdějších vývojových stádiích vážné překážky pro potřebnou prostorovou expanzi a často znamenala přesun funkcí z původního historického jádra do dalších rozvojových ploch.

Města byla ve struktuře osídlení až do průmyslové revoluce v menšině. Ve starověkých i civilizacích představovala populace měst cca 2 % z celkového počtu obyvatel. Přesto již tehdy existovala statisícová i větší velkoměsta. Ještě počátkem 19. století žila ve městech pouze 3 % obyvatel světa. Zbývající venkovská populace byla stěží schopna spolehlivě užít tento okrajový fragment městských obyvatel. Podstatnou změnu přinesla druhá polovina 19. století – s uplatněním všech objevů tzv. průmyslové revoluce⁸.

⁸ Ústav územního rozvoje, Sídla, Dostupné na WWW:
http://www.uur.cz/images/pap/KapitolaB/B22_Sidla_20070509.pdf, str. B2.2 -2

Základní právní úpravy

Územní správa

Veřejnou správou rozumíme správu věcí veřejných ve státě. Jde tedy o správu veřejných záležitostí, realizovanou jako projev výkonné moci⁹. Není možné, aby moc byla vykonávána centrálně z jednoho místa, tedy pouze ústředními orgány s působností pro celé území, dochází k její dekoncentraci a decentralizaci. A právě decentralizace je příčinou vytváření územních samosprávných celků, přičemž obce jsou základní samosprávné celky na místní úrovni.

V současné době rozlišujeme tři systémy územní správy:

- a) angloamerický, kde na úrovni nejnižších územních jednotek je vykonávána výlučně samospráva,
- b) francouzský, jenž principiálně spočívá v tom, že základní územní jednotky vykonávají odděleně vedle sebe místní samosprávu a místní státní správu,
- c) smíšený, pro který je typické, že na úrovni základních územních jednotek je společně vykonávána jak samospráva, tak i v určitém rozsahu státní správa.

Poslední jmenovaný systém je používán i v České republice. Obce tedy nejsou jen samosprávnými jednotkami, ale smíšenými, neboť kromě výkonu samosprávy ve věcech svěřených jim zákonem je na ně přenesen i částečný výkon státní moci.

Samosprávu lze obecně definovat jako samostatnou nezávislou správu vlastních záležitostí¹⁰. V případě územní samosprávy jde tedy o práva občanů určitého územního útvaru samostatně se spravovat. Stát na jedné straně zaručuje ochranu výkonu samosprávy tím, že se zavazuje do její sféry nezasahovat (provádí vlastně autolimitaci své suverénní moci), na druhé straně však provádí dozor nad jejími činnostmi a kontroluje ji.

Ústavním východiskem právní úpravy obcí je zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR. Ve své hlavě VII. (konkrétně v čl. 99-105) obsahuje rámcovou úpravu územní samosprávy. Podle Ústavy se Česká republika člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.

⁹ Průcha, P. Místní správa, vybrané otázky. Brno: Masarykova univerzita v Brně a nakladatelství Doplněk, 2004, ISBN 80-210-3350-9. s. 7.

¹⁰ Srov. Zářecký, P. O samosprávě. Správní právo, 1997, č. 5, s. 321.

Obec je ústavně pojata jako veřejnoprávní korporace, která může mít vlastní majetek, tedy i vlastní příjmy a hospodaří podle vlastního rozpočtu.

Pro konkretizaci právního postavení obcí je nutné vycházet ze zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, který navazuje na ústavně právní úpravu a je stěžejním zákonem v celé oblasti obecního zřízení.¹¹ Ustanovení § 1 a 2 zákona definují obec jako samosprávné společenství občanů s postavením právnické osoby, které tvoří územní celek vymezený hranicí obce, má autonomní postavení a vlastní majetek, vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících.

Obec je tedy samostatný subjekt s vlastní právní subjektivitou. Tato subjektivita je jak soukromoprávní, tedy schopnost zavazovat se a vstupovat do soukromoprávních vztahů, tak veřejnoprávní, spočívající v mocenském výkonu veřejné správy.¹²

Zákon o obcích se vztahuje na všechny obce v České republice, nevztahuje se však na území hlavního města Prahy, jehož specifické postavení je upraveno v samostatném zákoně č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, přičemž zákon o obcích se zde nepoužije ani subsidiárně.

Ve veřejném právu je obec zakotvena jako veřejnoprávní korporace a má i svůj vlastní fundament. Veřejné právo stanovuje vnitřní strukturu této korporace, působnost jejích orgánů a v neposlední řadě i tvorbu právně relevantní vůle této korporace.¹³

Podle zákona O obcích rozlišujeme obce na obce a obce se statutem města. Obce jsou ty samosprávné celky, které byly obcemi ke dni účinnosti zákona a obce nově vzniklé sloučením nebo oddělením. Města jsou jednak obce, které byly městy ke dni účinnosti tohoto zákona, a dále obce s nejméně 3000 obyvateli, které jsou za město určeny předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Statutární města jsou charakteristická tím, že jejich území se může členit na městské části či městské obvody s vlastními samosprávnými orgány. Zákon o obcích nestanoví kritéria, dle kterých by bylo možné určení, zda se jedná o statutární město či ne, ale tato statutární města vyjmenovává ve svém ustanovení § 4. Česká republika má v současnosti 23 statutárních měst, kterými jsou Kladno, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Zlín, Olomouc, Přerov, Chomutov, Děčín, Frýdek-Místek, Ostrava, Opava, Havířov, Most, Teplice, Karviná a Mladá Boleslav.

¹¹ O obcích rovněž hovoří zákon č. 36/1960 Sb., který ale chápe obce pouze jako jednotky územního členění státu.

¹² K tomu více Kopecký, M. Právní postavení obcí. Praha, 1998, s. 98.

¹³ Nález Ústavního soudu č. 61/2001 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (IV. ÚS 567/2000).

I přes výše naznačenou rozdílnost měst a obcí není v rozsahu jejich práv a povinností zásadního rozdílu, neboť všechna města kromě Prahy jsou obcemi ve smyslu zákona o obcích.

Personální základ obce

Za základ obce je považováno obyvatelstvo obce. Je jejím nezbytným znakem, neboť obec bez trvalého obývání lidmi si lze jen těžko představit. Sama Ústava ČR ve svém čl. 100 odst. 1 a zákon o obcích v ustanovení § 1 definují obec jako společenství občanů. Občanem obce je každá fyzická osoba, která kumulativně splňuje následující znaky: je státním občanem České republiky a je v obci hlášena k trvalému pobytu.¹⁴ Oproti předchozí právní úpravě obsažené v zákoně č. 360/1990 Sb., kde byli za občany obce považováni i čestní občané, je nyní občanství chápáno úžeji. Nově přibyla i podmínka státního občanství. Každý občan má určitá práva, která byla novým zákonem o obcích upřesněna a rozšířena. Podle § 16 odst. 2 mají tedy občané starší 18 let následující práva:

1. volit a být volen do zastupitelstva obce za podmínek stanovených zákonem č. 152/1994 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých zákonů,
2. hlasovat v místním referendu za podmínek stanovených zákonem č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně a doplnění některých zákonů,
3. vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce své stanovisko k projednávaným věcem v souladu s jednacím řádem zastupitelstva,
4. vyjadřovat se k návrhu rozpočtu obce a k závěrečnému účtu obce za uplynulý kalendářní rok, a to buď písemně ve stanovené lhůtě nebo ústně na zasedání zastupitelstva obce,
5. nahlížet do rozpočtu obce a do závěrečného účtu obce za uplynulý kalendářní rok, do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva obce, do usnesení rady obce, výborů zastupitelstva obce a komisí rady obce a pořizovat si z nich výpisy,
6. požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti radou obce nebo zastupitelstvem obce; je-li žádost podepsána nejméně 0,5% občanů obce, musí být projednána na jejich zasedání nejpozději do 60 dnů,

¹⁴ Srov. zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů.

7. podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty, přičemž tyto podání orgány obce vyřizují bezodkladně, nejdéle do 60 dnů.

Tato práva ovšem nejsou kompletní a chybějí například práva na to být volen do zastupitelstva nebo stát se členem rady obce. Tato práva jsou obsažena v zákoně o obcích.

Jelikož je Česká republika členem Evropské unie, je taktéž významné ustanovení § 17 zákona, které dává stejná oprávnění, jako mají občané obce i cizím státním občanům starším 18 let s trvalým pobytem v obci, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, a která byla vyhlášena ve Sbírce mezinárodních smluv.

Další skupinou osob jsou čestní občané obce. Čestné občanství může udělit zastupitelstvo obce v rámci své samostatné působnosti kterékoliv fyzické osobě, která se významnou měrou zasloužila o rozvoj obce, tady i cizinci nebo osobě bez státní příslušnosti. Nová právní úprava již čestné občanství systematicky vyčleňuje z občanství obce a výslovně přiznává čestným občanům pouze právo vyjadřovat svá stanoviska na zasedání zastupitelstva obce.

Územní základ obce

Druhým znakem obce, který je nepostradatelný, je její území. Tento znak nacházíme jak v čl. 99 Ústavy ČR, který definuje obec jako základní územní samosprávný celek, tak v §1 zákona o obcích, podle kterého tvoří obec územní celek vymezený hranicí obce. Jedná se tedy o přesně vymezený prostor, na kterém obec vykonává svoji působnost. Celé území České republiky v současné době přísluší k některé obci. Výjimku tvoří pět vojenských újezdů¹⁵ (Boletice, Brdy, Březiny, Hradiště a Libavá), jejichž území není součástí území žádné obce, a které jsou vyňaty z klasického územně správního i územně samosprávného členění. Charakteristickým znakem vojenských újezdů je skutečnost, že jeho obyvatelé nemají právo na samosprávu a nemohou tedy volit zastupitelstvo. Státní správu, kterou by jinak vykonávala obec ve své přenesené působnosti, zde zajišťuje újezdní úřad. V jeho čele stojí přednosta, kterým je voják z povolání.

Území obce je tvořeno buď jedním nebo více katastrálními úřady. Změny v území obcí mohou nastat pouze v případě sloučení obcí, připojení jedné obce k druhé, oddělení části obce nebo dohodou obcí o změně hranic.

Změny v území mezi sousedními obcemi lze provádět dohodou mezi zúčastněnými obcemi. K této změně je nutný souhlas zastupitelstev dotčených obcí. Nutno ovšem poznamenat, že samotná změna území nemá přímý vliv na vlastnictví nemovitostí nacházejících se na dotčeném území. Pokud by byla hranice obce zároveň i hranicí kraje, mohla by být tato hranice změněna pouze zákonem. Sloučení obcí lze provést pouze k počátku kalendářního roku tedy k 1. lednu.

Pokud se jedna obec připojuje k druhé jde o situaci, kdy jedna z obcí zůstává zachována včetně svého názvu, její území se však zvětší o území připojené obce, která tímto zaniká.

Oddělením části obce od již existující obce může vzniknout obec nová, pokud budou splněny podmínky stanovené v § 21 zákona o obcích. Část obce, která se hodlá oddělit, musí mít minimálně 1000 občanů, samostatné katastrální území sousedící nejméně se dvěma dalšími obcemi a její území musí tvořit souvislý územní celek. Poslední podmínkou je, že s oddělením je vysloven souhlas v místním referendu. Tytéž podmínky musí splnit i obec, od které se daná část oddělila. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že zákon zamezuje vydělení pouze středu obce a zakazuje dělení obcí pouze s jedním katastrálním územím.

¹⁵ Dle § 30 zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, je vojenský újezd vymezená část území státu určená k zajišťování obrany státu a k výcviku ozbrojených sil.

Ekonomický základ obce

Třetím nezbytným znakem obce je její ekonomický základ, hovoříme tedy o financích a o hospodaření s těmito financemi. Ekonomická, resp. finanční nezávislost je jedním z hlavních klíčů samosprávy. K tomu, aby mohla obec plnit své samosprávné funkce, primárně zejména zabezpečit činnost svých orgánů, nutně potřebuje vlastní majetek a finanční zdroje. Mimo to obec při výkonu státní správy hospodaří s peněžními prostředky státu.

V Ústavě je charakterizována ekonomický základ ve svém čl. 101 odst. 3 charakterizuje obce jako veřejnoprávní korporace, které mohou mít vlastní majetek a hospodařit podle vlastního rozpočtu. Podobnou zmínku nalezneme i v § 2 zákona o obcích, kde je stanoveno, že obec má vlastní majetek, vystupuje svým jménem v právních vztazích a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající. Z hlediska vlastnictví má obec podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod stejná oprávnění jako každý jiný vlastník. Má tedy v soukromoprávních vztazích rovné postavení jako každý jiný subjekt. Proto se při uzavírání smluvních závazků řídí zejména občanským zákoníkem anebo obchodním zákoníkem. Obec je však také orgánem veřejnoprávním a proto se musí stejně tak řídit i zákonem o obcích, který přináší v oblasti jejího hospodaření určitá omezení.

Důležitou součástí zákona jsou ta opatření, která zajišťují určitou kontrolu na finančními operacemi obce. Potřebnost takové kontroly, zejména při současné kritické finanční situaci mnoha obcí, je evidentní. Obec má zejména povinnost nechat přezkoumat své hospodaření za uplynulý kalendářní rok krajským úřadem, popř. auditorem nebo auditorskou společností.¹⁶ V prvním případě hradí náklady spojené s tímto přezkumem stát, v druhém případě sama obec ze svých rozpočtových prostředků. Pokud obec nesplní svou povinnost a nepožádá krajský úřad o přezkoumání, může jí být udělena pokuta až do výše 100.000 Kč.

Důležitým a asi nejdůležitějším prvkem ekonomické stránky obce je její rozpočet. Pravidla pro tvorbu rozpočtu obce a pro její hospodaření s finančními prostředky jsou obsažena v zákoně č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

¹⁶ § 42 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

Demografický vývoj české populace

Základní charakteristiky jsou:

- Mortalita
- Natalita
- Sňatečnost
- Potratovost
- Porodnost

Mortalita

Úroveň mortality je jedním ze základních ukazatelů používaných v demografické sféře ve vyspělých zemích a její společnosti. Tento ukazatel odráží široké spektrum demografických sociálních kulturních skutečností a také úroveň a dostupnost zdravotní péče i životní prostředí a styl společnosti.

Po konci druhé světové války přibližně do 60. let docházelo postupně k podstatnému snižování míry kojenecké úmrtnosti a pokles úmrtnosti kojenců výrazně přispíval k prodloužení naděje dožití. Po tomto období prošel náš stát mezi léty šedesátými a koncem osmdesátých zařazení mezi východoevropské státy. Úmrtnost se zvyšovala zejména vlivem větší úmrtnosti ve středním a vyšším věku a to zejména na onemocnění oběhové soustavy. Svoji podstatnou roli v tomto ukazateli hrál také nezdravý životní styl obyvatelstva. Zejména lidské zlozvyky jako je alkoholismus, kouření či nezdravé složení stravy a stav zdravotnictví, které trpělo akutním nedostatkem financí.

Konec 80. let a začátek let 90. bych značně ovlivněn ekonomickou, politickou i sociální transformací. Tato transformace s sebou přinesla mimo jiné zkvalitnění lékařské péče, snížení znečištění v ovzduší a lidé začali nově naslouchat novým a zdravějším trendům ve stravovacích návycích. Tyto faktory se kladně podepsali na celkové úmrtnosti obyvatelstva. Rozhodující změny v úrovni i ve struktuře úmrtnosti jsou dávány do souvislosti se změnou situací ve zdravotnictví. Tímto je myšleno např. liberalizace zdravotní péče, možnost volby lékaře, výrazné zvýšení prostředků směřujících do zdravotnictví, moderní postupy, moderní technologie, lepší dostupnost odborné péče, atd.

Nutno poznamenat, že vývoj věkové struktury ovlivňuje celkový počet zemřelých i hrubou míru úmrtnosti. Tyto údaje tak neodrážejí skutečnou intenzitu změn probíhajících v procesu mortality. Ukazatel naděje dožití (střední délky života) v různých věkových hladinách

vyjadřuje nejlépe intenzitu úmrtnosti, neboť není ovlivněn faktickou věkovou strukturou jednotlivých populací. Je ukazatelem kvality života a udává se vesměs jen její hodnota při narození. Naděje dožití při narození je ukazatelem, ve kterém se nejvíce promítly rozdíly v podmínkách života vyspělých evropských zemí s tržním hospodářstvím proti východoevropským zemím. Ve všech západoevropských zemích se naděje dožití v 70. a 80. letech prodlužovala mnohem výrazněji než tomu bylo v zemích někdejšího východního bloku. Na začátku 90. let úroveň tohoto ukazatele v ČR podstatně zaostávala za střední délkou života v kterékoliv západoevropské zemi. Například v roce 1990 byla střední délka života v ČR pro muže 67,3, v Německu to bylo 72 let, pro ženy činila v daném roce naděje dožití v ČR 75,8, v Německu to bylo 78,4 let (Populační vývoj v ČR v mezinárodním porovnání v letech 1960-1997, ČSÚ 1998). V 90. letech 20. století u nás rostla hodnota uvedeného ukazatele jak u mužů tak u žen, a tím jsme se nejzřetelněji oddělili od ostatních postkomunistických zemí. Nicméně nadále v tomto směru zaostáváme za západní Evropou¹⁷.

¹⁷ Volfšicová, M.: Vybrané aspekty demografického vývoje v ČR, Bakalářská práce, Brno 2008, s12-13

Natalita

V posledních letech minulého století obyvatelstvo České republiky změnilo svůj životní styl. Vznik nových podmínek vytvořil vznik podstatně bohatší rejstřík aktivit. Vzhledem k tomuto faktoru a k tomu, že přechod na tržní ekonomiku způsobil nemalé problémy např. s nezaměstnaností, došlo v naší zemi k rapidnímu poklesu porodnosti. V pomyslné věkové pyramidě je zářez poměrně značný od druhé poloviny devadesátých let. Jeho následky se přímo projevují ve věkové struktuře obyvatelstva a dalším následkem bylo, že poprvé v historii byl v roce 1994 zaznamenán úbytek obyvatelstva přirozenou cestou a v mírovém období. V tomto roce počet zemřelých (117 913) poprvé překročil počet živě narozených (106 579)¹⁸. Počet narozených dětí se dlouhodobě snižuje a od roku 1991 zaznamenal dva důležité roky. A to v roce 1995, v tomto roce počet narozených dětí poprvé klesl pod číslo 100 tisíc a roce 1999 kdy počet narozených dětí dokonce nedosáhl ani 90 tisícové hranice.

K určitému oživení a pozvolnému růstu počtu narozených dětí dochází od roku 2001. Poprvé v roce 2005 překonává absolutní počet živě narozených dětí hranici 100 tis. v následujících letech se počet narozených držel nad touto hranicí. Nárůst intenzity plodnosti, který lze interpretovat jako sekundární populační vlnu dětí žen narozených během 70. let 20. století, se sice zrychluje ovšem oživení plodnosti nebude mít s velkou pravděpodobností dlouhého trvání. Právě proto, že zhruba během pěti následujících let odrodí silné ročníky žen z natalitní vlny 70. let a počet narozených dětí opět bude klesat. Nejjednodušším ukazatelem úrovně porodnosti je hrubá míra porodnosti, která je definována jako poměr počtu všech narozených a středního stavu obyvatelstva ve vymezeném období a vyjadřuje se v ‰. V polovině 70. let patřila hodnota tohoto ukazatele v ČR v evropském měřítku k nejvyšším. Dle údajů ČSÚ její hodnota v roce 1975 činila 19,1 ‰, v roce 1997 pak 8,8 ‰ {pro srovnání v Německu činila v roce 1975 (i v roce 1997) hrubá míra porodnosti 9,9 ‰ (Populační vývoj v ČR v mezinárodním porovnání v letech 1960 – 1997, ČSÚ 1998)}. Od té doby podstatně klesla, což bylo příznačné také pro ostatní postkomunistické země např. Polsko, Slovensko či Lotyšsko¹⁹.

Hrubá míra porodnosti je ovšem nedostatečným ukazatelem, z toho důvodu, že počty událostí jsou vztaženy na celkový počet obyvatelstva a neberou ohled na to jestli všichni

¹⁸ Rychtaříková, J.: Porodnost v České republice: dvě rozdílné epochy. Demografické rozhledy 1/07-08. Praha: Česká geografická společnost v nakladatelství Kartografie Praha a.s. s.2-5

¹⁹ Volššicová, M.: Vybrané aspekty demografického vývoje v ČR, Bakalářská práce, Brno 2008, s13-15

obyvatelé mohou mít děti. Hledisko míry porodnosti je nejvíce ovlivňováno vývojem úmrtnosti, porodnosti a migrací v minulých letech. Úhrnná porodnost daleko lépe vystihuje situaci, z toho důvodu, že není zatížena vlivem věkové struktury. Tento ukazatel značí průměr dětí narozených jedné žene v době její reprodukční doby.

Pro první polovinu 90. let byl příznačný prudký pokles intenzit plodnosti. Během let 1991 - 1996 byl každoroční pokles úrovně plodnosti velmi výrazný a úhrnná plodnost klesla z 1,89 v roce 1990 na 1,18 v roce 1996²⁰. Následovalo období zmírnění poklesu hodnot, resp. stagnace na výjimečně nízké úrovni s převahou tendence k dalšímu poklesu. V letech 1999 a 2000 byla úhrnná plodnost v ČR na hodnotách 1,13 a 1,14. To znamená absolutně nejnižší ze všech evropských zemí a je dosti pravděpodobné, že ze všech zemí světa²¹. Z psychologického hlediska totiž lidé, kteří vyrůstají v prostředí, kde rodičovství není vzorem a páry spolu žijí bez dětí či pouze s jedním dítětem, mění i své celoživotní hodnotové orientace, kde rodina a děti často nemají místo.²²

Další vývoj porodnosti zaznamenal změnu v komparaci s lety minulými. Docházelo ke slabému nárůstu úhrnné plodnosti. Tento nárůst nebyl nikterak dramatický. Dokonce v letech 2004 – 2005 se hodnoty přiblížili číslům z let 90. Tento nárůst ovšem neznamenal trendovou vlnu ba naopak porodnost je stále na nízké úrovni a v dlouhodobé době nezajišťuje prostou reprodukci obyvatelstva. Pokles porodnosti není ovšem problém jen ČR, ale v celé Evropě. Tento problém se může v budoucnu vážně promítnout na stavu naší populace.

²⁰ Pavlík, Z. a kol. (2002): Populační vývoj České republiky 1990-2002. Praha: DemoArt.

²¹ Český statistický úřad. [online]. Lidé a společnost. Obyvatelstvo. Grafy, kartogramy, Grafy projekce obyvatelstva do roku 2050. ČSÚ 2007. Dostupný na WWW:

<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/grafy_projekce_obyvatelstva_do_roku_2050>

²² Volfšicová, M.: Vybrané aspekty demografického vývoje v ČR, Bakalářská práce, Brno 2008, s13-15

Sňatečnost

Snížení věku plnoletosti z 21 na 18 let, ke kterému došlo po válce, politický režim, který upřednostňoval zejména dělnické profese (a nebyl tak vyvíjen tlak na konečnou úroveň vzdělání), malá možnost seberealizace, nízká dostupnost antikoncepce a v neposlední řadě i materiální a finanční výhody se zadaným pářím (včetně novomanželských půjček) vytvořily v prostředí plné zaměstnanosti rámec pro standardnost a unifikaci sňatkového chování. Zatímco počátkem 70. let se v mnoha vyspělých státech ukazatele sňatečnosti začaly radikálně snižovat, v Československu se model častého a časného sňatku ještě utužil²³.

U uzavírání manželství se vyskytoval jev, kdy velké množství populace vstupovalo do manželství a to u žen 96 - 97 % a u mužů 90 – 95 %. Dalším výrazným aspektem byl nízký věk novomanželů. U žen to bylo 21,4 roku a u mužů 24,5. Tehdejší Československo patřilo v té době ke světové špičce v tomto ohledu. Posledním, ovšem ne méně významným faktorem, bylo těhotenství partnerky, což byl mnohdy hlavní důvod k sňatku.

V roce 1990 ovšem nastal fakt, který se zcela minul zaběhlé rovině. V tomto roce počet právoplatných sňatků překročil všechny průměry. V tomto roce bylo uzavřeno přes devadesát tisíc manželství. Tento počet se blížil počtu manželství ze 70.let a překročil přibližně o deset tisíc počet z předchozího roku. Toto číslo významně ovlivnila slíbené zvýhodnění novomanželských půjček. V následujícím roce ovšem počet manželství znovu upadl pod dlouhodobý průměr. Ovšem to bylo způsobeno i jako jistá kompenzace za rok minulý.

Koncem dvacátého století se může brát jako další začátek nového proudu ve sňatečnosti a vyznačuje se snižující se intenzitou a růstem věku, ve kterém sňatek proběhne. Toto zvýšení věku proběhlo i navzdory tomu, že v té době dospěly bohaté ročníky ze sedmdesátých let. Zvýšení věku a snížení intenzity sňatků nás přiblížilo k evropskému standardu, kde tento pokles registrují téměř třicet let.

²³ Rychtaříková, J.: Trendy formování a rozpadu rodiny. Demografické rozhledy 1/07-08. Praha: Česká geografická společnost v nakladatelství Kartografie Praha a.s., s. 6-7.

Potratovost

V poválečném období tehdejšího Československa byla interrupce legalizována od roku 1950. Hlavním důvodem této legalizace byla hlavně zdravotní stránka. Tato legalizace byla o mnoho dříve než se stala dostupnou antikoncepce. V československé republice se tomu stalo v roce 1966.

Umělé přerušení těhotenství bylo finančně dostupné a tak netrvalo dlouho a stalo se hojně využívaným prostředkem v řešení neočekávaného těhotenství. K určitému omezení vedlo zavedení tzv. „potratové komise“, které proběhlo v letech 1962 a 1973. Do počátku roku 1990 počet žen užívajících antikoncepci nepřekročil 20%. Toto velice malé číslo bylo ovšem způsobeno nedostatečnou informovaností o tomto prostředku dále téměř žádnou sexuální výchovou a neposlední řadě obavami o vedlejší účinky této látky.

Obrat začal v porevoluční době, a to výrazným propadem počtu interrupcí. Tento propad zapříčinil jednak výrazně záporný pohled na umělé ukončení těhotenství a za druhé výrazným rozšířením antikoncepce mezi populaci, která si zvykla užívat pilulku hned od začátku svého sexuálního života stejně jako ženy v západní Evropě (ty si na to ovšem zvykly o dvacet let dříve). Dalším výrazným faktorem bylo zpoplatnění interrupce, které bylo zavedeno v roce 1993.

Rozvodovost

Když vezmeme období po druhé světové válce až do let sedmdesátých bylo pro většinu občanů prioritou manželství. Z tohoto důvodu bylo poměrně málo rozvodů. V tehdejším Československu byla úroveň rozvodovosti poněkud odlišná od evropského standardu. Úroveň rozvodovosti lineárně rostla už před druhou světovou válkou a proto naše země patřila k zemím s nejvyšší rozvodovostí²⁴. Během války došlo k uzavření mnoha formálních sňatků buď z rasových nebo národnostních důvodů. Tyto sňatky po válce z převážné většiny skončili rozvodem buď vynuceným např. odsunem německého obyvatelstva z příhraničních oblastí anebo jednoduše už spolu občané být nechtěli. Od roku 1965 zjednodušení soudních a právních předpisů vedlo k dalšímu nárůstu počtu rozvedených párů.

Z těchto informací jasně vyplývá, že rozvodovost má v Čechách dlouhou tradici. Ukončení manželství byla navíc umocněno po druhé světové válce liberalitou soudů a zjednodušením právních předpisů. Také společnost začala brát rozvod více normálně. Společnost si na toto prostě zvykla a začalo rozvod tolerovat. Dalším nemalým důvodem je již zmíněný nízký věk občanů vstupujících do manželství. Mladistvá nerozvána tudíž také zapříčinila mnoho rozvodů, plus k tomuto můžeme připojit nedostatečnou sexuální výchovu a nízký počet žen užívajících antikoncepci. Až polovina dětí byla tehdy počata už před svatbou. Bylo to z důvodu špatné informovanosti a nedostatečně dobře dostupné antikoncepci. Taková manželství velice často zanikala. Buď zanikla již pár let po sňatku nebo po dospění dětí, když zanikl důvod proč manželství dále udržovat.

Dalším zajímavým aspektem minulé doby byl fakt, že při nedostatku bytů často novomanželé s dítětem bydleli spolu s rodiči jednoho ze snoubenců. To také často velmi negativně ovlivňovalo průběh manželství.

Jak v devadesátých letech u nás začala úmrtnost, sňatečnost, porodnost a potratovost tak s rozvodovostí se tento trend nesvezl. Naopak stále se nepatrně zvyšoval podíl rozvedených manželství. V roce 2006 dosáhl na úroveň, že každé druhé manželství se dříve nebo později rozvede.

²⁴ Rychtaříková, J.: Trendy formování a rozpadu rodiny. Demografické rozhledy 1/07-08. Praha: Česká geografická společnost v nakladatelství Kartografie Praha a.s., s. 6-7

Demografický vývoj České republiky v blízké budoucnosti

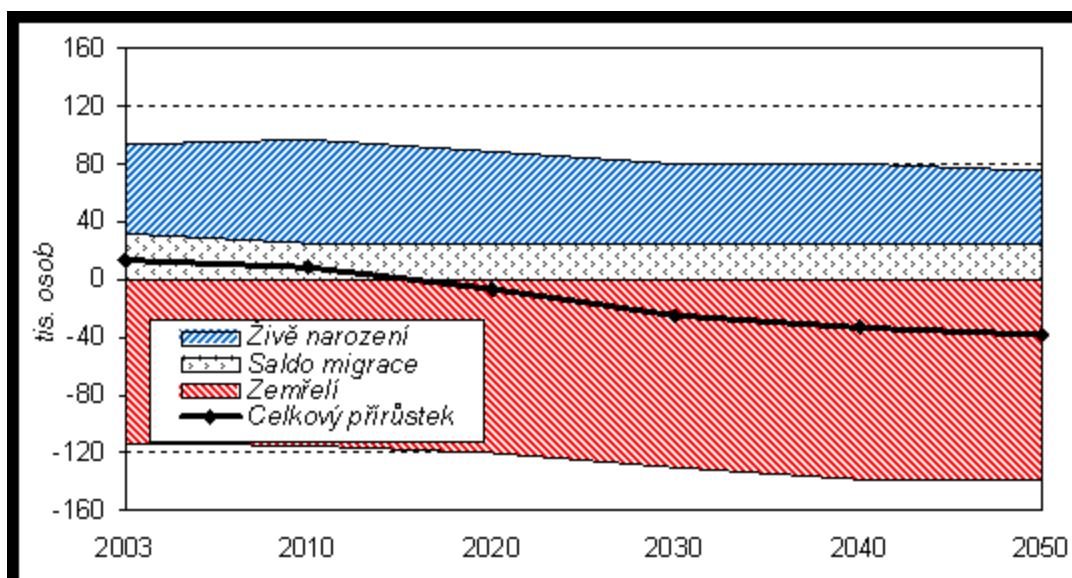
Společnost v Čechách i na Moravě a Slezsku stárne. To se negativně promítá do nákladů ma zdravotní i sociální sféry. Z tohoto důvodu roste poptávka po různých demografických předpovědích. K tomuto slouží demografické projekce. Demografické projekce jsou odhady budoucího vývoje velikosti a demografické struktury sledované populace vycházející ze stávajících trendů. Demografická projekce je pravdivá pouze za splnění některých výchozích podmínek. Jakákoliv tvorba prognóz, které se týkají demografického uspořádání s sebou nese mnoho rizik a také velké nároky na jejich tvůrce. Z tohoto důvodu je počet tvůrců těchto demografických projekcí velmi omezen. Nejvýznamnějším objektem, který se zabývá demografickým problémem je Český statistický úřad. Úřad s více než padesátiletou tradicí ve tvorbě populačních prognóz. Při práci s výsledky produktů prognózování je potřeba brát v úvahu, že je možné kvalitně předpovídat základní směry budoucího populačního vývoje, ovšem žádný předpovědní model nemůže brát do úvahy náhlé výkyvy. Největší preciznost lze očekávat od odhadů úmrtnosti, ale zároveň se daleko hůře předpovídá plodnost. Vývoj migrace jako takový je úplně na vrcholu pomyslného žebříčku mezi nejhůře předpovídatelnými prvky.

Posledními populační prognózy byly vytvořeny v roce 2003. Jeden vypracoval již zmíněný Český statistický úřad a druhá prognóza vznikla na Katedře demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Z jejich výsledků jednoznačně plyne, že čeká populace stárne a čeká jí dynamické stárnutí. Toto je odraz nerovnoměrné věkové struktury obyvatelstva a snižující se plodnost. Trend stárnutí již začal a česká populace stárne a tento trend by měl trvat ještě dalších minimálně 50 let, než dosáhnou do věku senioráty slabé generace narozené v devadesátých letech minulého století.

Výsledky projekce jsou jednoznačně pokles počtu obyvatel České republiky vlivem prohlubujícího se úbytku přirozenou měnou. Na obzoru je ovšem mnohem závažnější problém a to již zmíněné stárnutí obyvatelstva a osob v seniorském věku bude stále přibývat. Dnes se již ČR řadí mezi země, které jsou nejstarší a hlavní příčinou tohoto je nízká porodnost. Tento stárnutí se v následujících letech ještě urychlí vlivem stárnutí občanů ze silným populačních ročníků. Nízký počet dětí je jedním ze základních charakteristických znaků dnešního obyvatelstva, dalšími jsou silné zastoupení obyvatel v aktivním ekonomickém věku a zvyšování počtu seniorů. Do dosud známých faktů se v budoucnu nejvíce projeví malá porodnost v devadesátých letech.

V případě naplnění demografických předpokladů by se v budoucnu měl více srovnat rozdíl mezi věkovými skupinami. Přibližně v roce 2050 zmizí výkyvy ve věkové pyramidě způsobené jak zvýšenou porodností po druhé světové válce tak zvýšenou porodností v letech sedmdesátých²⁵.

V budoucnu lze stále očekávat postupující pokles dětí v populaci. V budoucnu se největší počet obyvatelstva posune z ekonomicky aktivního věku do věku kolem padesátého roku života. A nejrychleji budou přibývat lidé ve věku nad 65 let. V začátcích 21. století lze očekávat jako průvodní rysy stárnuté obyvatelstva, spočívajícím v nárůstu počtu obyvatel ve vyšším produktivním věku tak i poklesu počtu mládeže. Průměrný věk v roce 2050 by se mohl pohybovat až v rozmezí mezi 48 a 50 lety²⁶.

27

²⁵ Český statistický úřad. [online]. Sčítání lidu 2001. Vývoj věkové struktury obyvatelstva a její tendence. ČSÚ 2003. Dostupný na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/4109-03>>

²⁶ Český statistický úřad. [online]. Sčítání lidu 2001. Vývoj věkové struktury obyvatelstva a její tendence. ČSÚ 2003. Dostupný na WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/4109-03>>

²⁷ Zdroj ČSÚ

Mikroregion Úslava

Proč bydlet na venkově a proč ve městě?

Jako logické se jeví položit si otázku proč žít na venkově a na druhou stranu ve městě? Odpovědi a argumentů můžeme nalézt velké množství. Jak zarputilí stoupeneci jedné skupiny tak skupiny druhé si vždy dokáží svoji pravdu obhájit. Pojďme si napsat několik zásadních a vlastností jedné či druhé strany a trochu si je rozebrat.

Město má asi největší a nespornou výhodu v koncentraci služeb a možnosti pracovního uplatnění. Toto je obrovský rozdíl oproti vesnicím. Koncentrace nákupních možností, využití volného času, jak kulturními akcemi tak možnostmi sportování, dnes patří do potřeby snad každého občana. Město tuto možnost nabízí s tím, že se na ni nemusí občané nijak zdlouhavě dojíždět a je možnost využití městské hromadné dopravy. Nabídka zaměstnání je významným lokalizačním faktorem. Mnoho lidí se za prací stěhuje i do jiných států, mnoho lidí za prací každodenně dojíždí. Pokud dané město nabízí vhodné druhy zaměstnání pro jeho obyvatele nutnost dojíždět, či ještě více - se stěhovat, odpadá. Dále jim odpadají náklady na toto dojíždění a ušetřené finance se dají vložit na nějakou jinou záležitost.

Na druhou stranu obec nabízí svoje kouzlo, pohodu a klid. Většina obyvatel obcí, o kterých budu psát, za prací dojíždí. Tyto obce leží na vlakovém spojení Plzeň – České Budějovice. Samozřejmě také část obyvatel daných obcí nalezla uplatnění ve svých domovinách. Když mluvíme o těch nejmenších vesničkách s počtem obyvatel pod dvě stě jsou to především zaměstnanci zemědělských společností a lesnických. Největší nevýhodou vesnic je, že obyvatelé musejí dojíždět za službami a samozřejmě na to dojíždění vynakládat nemalé finanční prostředky. Je na zvážení každého občana, jestli výhodu vesnic vyváží tuto obrovskou nevýhodu. Další otázkou je jak přilákat nové zejména mladé obyvatel. Je na starostech a představitelích každé obce, jak je dokáže nalákat a co jim může nabídnout. Samozřejmě je to také otázka finanční stránky.

Charakteristika mikroregionu Úslava

Území mikroregionu je tvořeno spádovou oblastí města Blovice, které tvoří jeho dominantní centrum. Přírozenou osou tohoto mikroregionu je řeka Úslava, jejíž jméno mikroregion nese. Mikroregion Úslava je tvořen celkem 14 obcemi: Blovice, Borovno, Dražkov, Chlum, Chocenice, Jarov, Letiny, Seč, Střížovice, Únětice, Vlčejn, Zdemyslice, Žákava, Ždírec. Celkový počet obyvatel v mikroregionu je 7829 (2005). Přírozeným centrem mikroregionu je město Blovice.

Území mikroregionu Úslava se rozkládá při středním toku stejnojmenné řeky. Nejvyšší položené místo celého mikroregionu Úslava je Jezevčí skála u Letin 608 m n.m. Nejnižší místo mikroregionu se nachází u řeky Úslavy v Žákavě 388 m n. m.

Rozloha mikroregionu je 11 577 ha. Hustota zalidnění 64 obyvatel na km² převyšuje průměrnou hustotu zalidnění okresu Plzeň-jih (62 obyvatel/ km²), ale je nižší oproti hodnotě Plzeňského kraje (73 obyvatel/km²) a výrazně nižší oproti hodnotě za celou Českou republiku (131 obyvatel/km²).

Návštěvníci mikroregionu, ať již pěšky či na kole, mohou poznávat malebnou krajinu, památky a zajímavosti. Hustá síť turistických stezek protíná celé území. Pro cykloturisty je na území vyznačena síť cyklotras a informační mapy najdete v každé obci. V Blovicích na zámku Hradiště je sídlo Muzea Jižního Plzeňska. Za zhlédnutí stojí i nové opravené kostely v obcích Žďár, Zdemyslice a Žákava. Obzvláště žďárský kostelík působí romantickým dojmem. Velmi přitažlivá je i zřícenina gotického hradu Vlčejn. Skála u zříceniny je zajímavá i pro horolezce, tak jako skála Baba u Zdemyslic. Letiny jsou odedávna lázeňské místo a pro osvěžení zde najdete koupaliště. Po lesních cestách je možno se dostat do přírodní rezervace Chýlava a na její nejvyšší vrchol Bukovou horu (650m n. m.)²⁸.

²⁸ Oficiální stránky města Blovice, Mikroregion Úslava, Dostupný na WWW: <http://www.blovice-mesto.cz/mesto-blovice/mikroregion-uslava/>

Činnost a aktivity mikroregionu

Členové představenstva mikroregionu Úslava se pravidelně scházejí zhruba jedenkrát za měsíc. Při těchto setkáních se zabývají aktuálními problémy jednotlivých obcí, řeší konkrétní kroky k úspěšnému rozvoji území, možnosti získávání finančních prostředků na plánované aktivity apod. Díky aktivní činnosti všech jeho členů se mikroregionu Úslava podařilo dosáhnout mnoha úspěchů.

Aktualizace strategie rozvoje mikroregionu Úslava je základním dokumentem určujícím priority a cíle, ke kterým by měl směřovat společný vývoj sdružených obcí. Hodnotí současný stav a poukazuje na možná zlepšení, ať již v oblasti místní ekonomiky, občanské vybavenosti či cestovního ruchu. Aktualizaci provedla v roce 2005 - 2006 firma Kancelář ekonomického poradenství z Českých Budějovic, na její zhotovení se podařilo získat dotaci v rámci Programu stabilizace a obnovy venkova Plzeňského kraje. Dle vývoje a potřeb mikroregionu bude tento dokument průběžně aktualizován.

Mezinárodní spolupráce

Velmi úspěšně probíhají setkávání s partnerskými městy Triptis a Teublitz v SRN. Pravidelně se uskutečňují vzájemné návštěvy. I starostové a zástupci neziskových organizací vyjeli do SRN v rámci stáže.

Projekt BAK

Jako územní partner v projektu Budování absorpční kapacity PK (BAK) mikroregion zorganizoval pro zájemce z území mikroregionů Úslava a Radyně aktivity převážně vzdělávacího rázu:

Dva třídenní kurzy pro předkladatele projektů

Tři setkání u Kulatého stolu pro Blovické NNO a školy

Exkurzi do Albrechtic na zařízení pro zpracování biomasy

Financování

Financování bylo prováděno z několika zdrojů. Důležitou část tvořily členské příspěvky obcí mikroregionu Úslava v celkové výši 314 040,- Kč, z dotace PSOV při padesátiprocentní spoluúčasti MRÚ byla financována především propagace a aktualizace Strategie rozvoje

MRÚ ve výši celkem 140 000,- Kč.

Za práce pro MAS AKTIVIOS získal mikroregion částku ve výši 25 000,- Kč.

Dalšími příspěvky do rozpočtu mikroregionu byla dotace cestovního ruchu PK 10 000,- Kč, dotace z Česko-německého fondu partnerství 20 000,- Kč vždy při 50% spoluúčasti mikroregionu.

Největší podíl ale tvořilo proplacení aktivit provedených v rámci projektu BAK ve výši 268 000,- Kč²⁹.

²⁹ Mikroregion Úslava, Činnost mikroregionu Úslava, Dostupné na WWW: <http://www.mikro-yslava.cz/aktivity-mikroregionu>

Obyvatelstvo

Ve 14 obcích mikroregionu žije dle ČSÚ 7853 obyvatel. Toto číslo je aktuální k roku 2004. Celkem 64% obyvatel je v produktivním věku, v po produktivním je 21% a v před produktivním je 15%. V rámci okresu Plzeň - jih je předpoklad stárnutí obyvatel tzn. následování celoevropského trendu. V regionu je hustota obyvatel 131 obyvatel/km².

Obyvatelstvo podle věku		Blovice	Borovno	Drahkov	Chlum	Chocenice	Jarov
Celkem obyvatel	7729	3868	92	133	184	520	230
V tom ve věku	0-4	158	5	1	10	26	12
	5-14	515	8	21	18	57	24
	15-19	246	2	13	8	34	6
	20-29	612	16	16	33	86	25
	30-39	548	7	18	27	75	28
	40-49	494	9	18	27	75	28
	50-59	520	20	15	32	80	42
	60-64	185	8	7	5	26	17
	65-74	347	12	13	17	43	30
75-nej	243	5	11	16	35	17	

³⁰

Obyvatelstvo podle věku		Letiny	Seč	Střížovice	Únětice	Vlčtejn	Zdemyslice
Celkem obyvatel	7729	576	284	325	120	92	497
	0-4	25	13	8	5	4	28
	5-14	68	32	49	14	10	53
	15-19	35	17	11	8	5	34

³⁰ Podle ČSÚ, zpracoval autor bakalářské práce

V tom ve věku	20-29	85	46	51	21	14	91
	30-39	75	40	42	12	14	56
	40-49	88	42	47	20	9	61
	50-59	74	33	50	12	14	74
	60-64	29	15	21	7	3	26
	65-74	51	32	35	14	9	51
	75-nej	46	14	11	7	10	23

³¹

Obyvatelstvo podle věku		Žákava	Ždírec
Celkem obyvatel	7729	370	438
V tom ve věku	0-4	11	17
	5-14	45	38
	15-19	25	22
	20-29	70	76
	30-39	45	45
	40-49	50	77
	50-59	40	71
	60-64	18	23
	65-74	40	34
	75-nej	26	35

³²

Z tabulky vyplývá, že jasným centrem co se obyvatel týče, jsou Blovice. S velkým odstupem za nimi následují Letiny, které mají ovšem o více než 3000 obyvatel méně. Průměrně nejvyšší

³¹ Podle ČSÚ, zpracoval autor bakalářské práce

³² Podle ČSÚ, zpracoval autor bakalářské práce

počet obyvatel se nachází ve věku mezi 20 - 40 lety ,tzn. v produktivním věku.Počet nejmladších spoluobčanů odpovídá modernímu trendu, a proto není moc vysoký.Po Blovicích následují Zdemyslice, ovšem kromě Blovic se počet vymezuje maximálně okolo 20 obyvatel.U naopak nejstarších obyvatel v tzv. postprodukčním věku je situace obdobná jako u našich nejmladších, pouze s trochu vyššími čísly.A to je dáno zlepšující se dostupností lékařské péče na venkově

Projekty mikroregionu Úslava do roku 2008

rok 2008

Program stabilizace a obnovy venkova PK (PSOV 2008)

Poradenská a administrativní činnost manažera mikroregionu Úslava

Žádost o dotaci ve výši 50 000,- (celkové náklady 100 000,- Kč)
dotace byla přidělena v plné výši

Ekologické projekty Plzeňského kraje

Naučná stezka "Blovičkem pěšky i na kole"

Žádost o dotaci ve výši 99 000,- (celkem 110 000,- Kč)
dotace byla přidělena ve výši 50 000,- Kč

rok 2007

Program stabilizace a obnovy venkova PK (PSOV 2007)

- Zajištění podmínek pro profesionální řízení mikroregionu Úslava – poradenská činnost
Žádost o dotaci ve výši 50 000,- (celkové náklady 100 000,- Kč)
dotace byla přidělena v plné výši

- Rozvoj materiálně technické základny cestovního ruchu na území mikroregionu Úslava
Žádost o dotaci ve výši 150 000,- (celkové náklady 250 000,- Kč)
dotace byla přidělena ve výši 80 000,- Kč

rok 2006

Program stabilizace a obnovy venkova PK (PSOV 2006)

- Zajištění podmínek pro profesionální řízení mikroregionu Úslava – poradenská činnost
Žádost o dotaci ve výši 50 000,- (celkové náklady 100 000,- Kč)
dotace byla přidělena v plné výši

- Rozvoj kvality života v obcích na území mikroregionu Úslava
Žádost o dotaci ve výši 70 000,- (celkové náklady 140 000,- Kč)

dotace byla přidělena v plné výši

Venkovský cestovní ruch 2006 (KÚ PK)

- Vybavení pro zajištění zázemí akcí

Žádost o dotaci ve výši 38 000,- (celkové náklady 76 000,- Kč)

dotace nebyla přidělena

- Podpora tvorby propagačních materiálů mikroregionu Úslava

Žádost o dotaci ve výši 25 000,- (celkové náklady 50 000,- Kč)

dotace byla přidělena ve výši 10 000,- Kč

Česko – německý fond budoucnosti

- Hledáme společnou řeč

Žádost o dotaci ve výši 20 000,- (celkové náklady 50 000,- Kč)

dotace byla přidělena v plné výši ³³

³³ Mikroregion Úslava, Projekty mikroregionu Úslava, dostupné na WWW: [http://www.mikro-
uslava.cz/projekty/](http://www.mikro-
uslava.cz/projekty/)

Zaměstnavatelé mikroregionu

Již zmíněným centrem mikroregionu je město Blovice. Je také největším zaměstnavatelem spolu s nedalekým krajským městem Plzeň. V ostatních obcích jsou hlavně menší podniky a zemědělská družstva, která buď jsou samostatná nebo dnes už je běžnou praxí, že se zemědělská družstva z více obcí slučují nebo sloučili do jedné společnosti. Když pomineme zemědělskou činnost většina soukromých podnikatelů se v regionu zaměřuje na manuální podnikání např. v oblasti zpracování dřeva. Ovšem zdaleka největší jsou možnosti zaměstnání v Blovicích proto se také Blovicím budu věnovat více.

Zaměstnavatelé na území Blovic

Hospodářská činnost:

Počet podnikatelských subjektů celkem	910
Zemědělství, lesnictví, rybolov – počet subjektů	67
Průmysl – počet podnikatelských subjektů	130
Stavebnictví – počet podnikatelských subjektů	112
Doprava a spoje – počet podnikatelských subjektů	32
Obchod, prodej a opravy motorových vozidel a spotřebního zboží a pohostinství – počet podnikatelských subjektů	294
Ostatní obchodní služby – počet podnikatelských subjektů	164
Veřejná správa, obrana, povinné sociální pojištění – počet subjektů	6
Školství a zdravotnictví – počet subjektů	34
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby – počet subjektů	71
Státní organizace – počet subjektů	9
Akciové společnosti – počet subjektů	3
Obchodní společnosti – počet subjektů	54
Družstevní organizace – počet subjektů	2
Peněžní organizace – počet subjektů	0
Podnikatelské – fyzické osoby – počet subjektů	624
Samostatně hospodařící rolníci – počet subjektů	29
Svobodná povolání – počet subjektů	56
Ostatní právní formy – počet subjektů	117

Počet subjektů bez zaměstnanců	269
Počet subjektů s 1-9 zaměstnanci – mikropodniky	81
Počet subjektů s 10-49 zaměstnanci – Malé podniky	21
Počet subjektů s 50-249 zaměstnanci – střední podniky	6
Počet subjektů s 250- zaměstnanci	0

34

Nejmenší podniky – fyzické osoby

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že 99% hospodářských subjektů tvoří mikropodniky a nebo fyzické osoby neboli živnostníci. Blovice tímto dělením spadají do tzv. kategorie malého podnikání. Mnoho těchto živnostníků vyrábí produkty, které od nich odebírají větší firmy ve městě, a proto jsou tyto podnikatelé závislí na větších firmách. Další velké procento se věnuje stavebnictví. Ať už se jedná o nějakou pomocnou činnost na stavbách či o specializované prvky jako je např. obkládání koupelen, elektroinstalace, odpady, vodovodní rozvody.

Největší zaměstnavatelé

Mezi největší zaměstnavatele se ve městě řadí hned několik velkých firem.

Zeten:

Firma Zeten vznikla v roce 1993. Zabývá se oblastí nákupu, prodeje, čištění, úpravou, skladováním zemědělských plodin. Dále nákupem a prodejem produktů cementového druhu. Dále nákupem zboží a ostatním velkoobchodem. Velkoplošný dřevní materiál, silniční motorovou dopravou. Dále nabízí 2 hvězdičkové ubytovací kapacity v Blovicích. Skladování obilovin, luskovin, technických plodin, olejnin a krmivářských surovin včetně zásad SSHR a SFTR v rámci živnosti valné. Na konci minulého roku firma zaměstnávala 58 lidí. Její obrat se rok od roku mění v závislosti na poptávce a nabídce jejích obchodních surovin. Na konci minulého roku činil 550 milionů korun.

Její dceřiné společnosti jsou:

Zemědělské zásobování a.s. se sídlem v Plzni

Fink výroba krmných směsí spol. s.r.o. se sídlem v Nezvěsticích

Bioplyn Zeten s.r.o. se sídlem na Vysoké³⁵.

³⁴ Podle www.risi.cz, zpracoval autor bakalářské práce

Lekov:

Společnost LEKOV byla založena roku 1934. V padesátých letech byla znárodněna a začleněna do koncernového podniku ŠKODA jako provoz se zaměřením na výrobu elektrických trakčních přístrojů. Od roku 1993 působí LEKOV jako česká soukromá firma. Významným krokem v celé její historii byla transformace na akciovou společnost, která proběhla v září 1997. V roce 2003 se stala členem skupiny Faiveley. V dubnu 2006 byla založena dceřiná společnost OOO LEKOV v Petrohradě, Rusko. Dnes je LEKOV a.s. ve svém oboru nejvýznamnější strojírenský podnik v České republice³⁶.

ProMinent Systems s.r.o.

Společnost ProMinent Systems spol. s r.o. Blovice (založena roku 1993) je výrobní dceřiná společnost firmy ProMinent Dosiertechnik GmbH Heidelberg Německo, jež více než 40 let patří ke špičce v oblasti dávkovacích čerpadel, dávkovacích systémů a zařízení na úpravu vody. Naposledy uvedený údaj o zaměstnancích je 40-49 a obrat je mezi 50 – 100 miliony korun³⁷.

Simay

SIMAY, spol. s r.o. je společnost zabývající se zakázkovou výrobou dřevěných vchodových dveří na vysoké úrovni. Byla založena v r. 1994, kapitál do této společnosti vložili zahraniční investoři. Převážná část produkce se exportuje do Německa, což dokazuje schopnost společnosti obstát jak na českém, tak i na zahraničním trhu. Speciální technologie výroby a zkušený tým pracovníků zaručuje kvalitu vyrobených dveří. Během let došlo i ke zvýšení výroby. V současné době má společnost několik stálých zahraničních odběratelů, kteří jsou velice spokojeni s dodávanými produkty. Od r. 2008 se rozšířila výroba o hliníkové dveře, které jsou taktéž velmi žádané. Kvalita vyráběných dveří je důvod, proč jsou výrobky této společnosti žádané i na českém trhu. Zaměření a cenovou nabídku provede společnost zdarma, dveře jsou dodávány včetně montáže.

³⁵ Zeten Blovice, Dostupné na WWW: <http://www.zeten.cz>

³⁶ Faiveley transport, Dostupné na WWW: <http://www.lekov.cz>

³⁷ Prominent systems, Dostupné na WWW: <http://www.prominentsystems.cz>

Uvedené údaje hovoří o 24 zaměstnancích a obrat se pohybuje mezi 10-20 mil. korun³⁸.

Expo Blovice

Prioritní činností společnosti je realizace atypických a často i konstrukčně složitých staveb expozic na veletrzích a výstavách v tuzemsku i zahraničí. Na základě zadání navrhnu architekti prostorově a tvarově zajímavá řešení expozic tak, aby splnily svůj účel přitáhnout a originálními řešeními zaujmout zákazníky vystavovatelů. Díky odbornosti, kvalitě a velké praxi svých špičkových pracovních týmů si může Expo Blovice dovolit pracovat s moderními a (pro výstavářskou praxi dosud) netradičními materiály a technologiemi.

Jednání s organizátory výstav a doprovodné služby jsou rutinou pro realizační týmy této společnosti.

Expo Blovice realizuje výstavní expozice po celém světě jak pro tuzemské, tak pro zahraniční zadavatele. Úspěšně zajišťuje i oficiální účasti České republiky na zahraničních výstavách³⁹.

Expo Blovice je držitelem mnoha ocenění EXPO IMAGE a získalo i významné ocenění ZLATÝ HATTRICK za tři po sobě jdoucí ceny GRAND PRIX.

Počet zaměstnanců je cca. 25 a obrat mezi 25-50 mil. korun.

Pressol Tschechien s.r.o.

Zahraniční společnost s cca. 40 zaměstnanci, zabývající se výrobou nástrojů a nářadí pro výrobu. Poslední uvedený obrat je mezi 50-100 mil. korun⁴⁰.

³⁸ Simay, Dostupné na WWW: <http://www.simay.websnadno.cz>

³⁹ Expo IGC Group, dostupné na WWW: <http://www.expoblovice.cz>

⁴⁰ Pressol Tschchien, Dostupné na WWW: <http://www.pressol.com/portal/page/portal/Pressol>

Klady a zápory uvedeného mikroregionu

Jak již bylo zmíněno jasným centrem mikroregionu je město Blovice. Nabízí také většinu potřebných služeb pro okolní obce, pracovní příležitosti, zdravotnictví a také v neposlední řadě vzdělávací instituty. Blovice patří mezi 5 ekonomicky nevyspělejších měst (vyjma Plzně) v plzeňském kraji. A také nezaměstnanost je velice nízká i vzhledem k ostatním městům kraje. Mnoho lidí je nuceno ovšem dojíždět za prací do Plzně. Vytvoření nových míst pro místní obyvatele by mělo být jedním z hlavních programů města.

Počet volných míst je zhruba třetinový, než je počet nezaměstnaných. Tento fakt je také velice solidní v porovnání s ostatními městy.

Dostupnost potravin

Blovice pokrývají většinu potřeb obyvatelstva, jak už žijících v samotném městě tak i z okolních obcí. Přítomnost nedaleké Plzně ovšem z města dělá pouze město pro nutné nákupy a potřeby. K rozsáhlejšímu nakupování většina obyvatel volí krajské město. Přispívá k tomu dobrá hromadná doprava (vlak tam i zpět jezdí každou hodinu + autobusy), i to, že automobilem trvá cesta 20 minut. Proč lidé podstupují tuto cestu ikdyž mají nákupy v blízkosti bydliště? Odpověď je jednoduchá. Sortiment nabízeného zboží je v absolutním nepoměru. Plzeň nabízí velké možnosti a druh nakupování. a k tomu také platí, že větší obchody si mohou dovolit jít s cenou daleko níže než menší obchody v mikroregionových městech. Toto naprosto vyváží náklady na cestu do krajské metropole.

Jak zlepšit postavení obchodů v mikroregionu?

Aby se obchody dostaly na úroveň služeb v Plzni musely by rapidně navýšit svůj sortiment a přitom nezvyšovat ba naopak snižovat cenu svých výrobků. To je ovšem pro majitele naprosto neúnosné. Sice by přitáhli mnoho obyvatel regionu, kteří jezdí za nákupy do metropole, ale nikdy ne všechny. A druhá věc je, že takovéto obchody v Plzni jsou ekonomicky v kladných číslech i proto, že tam jezdí nakupovat celé okolí Plzně a ne jen jeden mikroregion. Z toho plyne, že momentálně se služby tohoto charakteru budou muset spokojit stále poněkud s druhou řadou úlohou.

Hromadná doprava

Dostupnost hromadné dopravy je jedním ze základních lokalizačních faktorů. Přístup obyvatel k této službě dosti často rozhoduje o tom, jak se daří obcím růst jejich obyvatel i růst ekonomický. V podmínkách České republiky máme dva hlavní způsoby hromadné dopravy a to autobusovou a vlakovou. Donedávna tyto dvě domény obhospodařovaly dvě firmy a to České dráhy tu železniční a společnost ČSAD autobusovou. V poslední době těmto firmám vzrostla nemalá konkurence a to zejména na silnici.

Mikroregion, kterým pracuji, je umístěn jižně od Plzně, jak již bylo řečeno. Částečně leží na důležitém železničním koridoru Plzeň – České Budějovice. Na této železniční trati konkrétně leží Blovice, Ždírec, Zdemyslice a Žákavá. Obec Žákavá neleží přímo na trati ovšem velice těsně sousedí s obcí Nezvěstice a drtivá většina občanů Žákavé využívá ke svojí dopravě právě vlak projíždějící Nezvěsticemi. Nádraží v Nezvěsticích je od Žákavé vzdleno cca 1,5 kilometru. Ve vyjmenovaných obcích pravidelně zastavují osobní vlaky Českých drah. V podstatě se dá říci, že do Plzně a zpět jede vlakový spoj každou hodinu. Kdo by ovšem chtěl pokračovat více na jih až např. do Českých Budějovic, nemůže počítat se spojem každou hodinu. Velké množství vlaků začíná a končí v nedalekém Nepomuku, což ovšem většinou není pro občany mikroregionu limitující.

Z předešlého odstavce nám vyplívá, že pouze 4 obce mají vlakové spojení s metropolí. Ostatní obce musejí využívat autobusovou dopravu. Při pohledu na mapu zjišťujeme, že jedna obec je nepatrně odchýlena severovýchodně od obcí ostatních. Je to obec Borovno. Ta leží na trase Plzeň – Rožmitál pod Třemšínem. Její dopravní obslužnost zajišťují autobusy a v podstatě občané této obce mají 2 hlavní možnosti, jak se dopravit do krajského města. Buď přímou autobusovou linkou, nebo autobusem do Nezvěstic a poté pokračovat vlakem. Obě dvě možnosti vyjdou přibližně na jednu hodinu času strávenou v dopravních prostředcích.

Zbylé obce (Drahkov, Chlum, Chocenice, Jarov, Letiny, Seč, Střížovice, Únětice, Vlčtejn) využívají primárně Blovice k tomu, aby zde nasedly na vlak, který je dopraví do centra regionu. Jak jsem již, napsal vlaky Blovice – Plzeň jezdí každou hodinu. Problém se může jevit hustotní síť autobusů svázející obyvatele. Primárně jezdí autobusy nejvíce ráno, v poledne a k večeru. Pokud by se chtěl člověk dostat někam mimo uvedené doby a nevlastní automobil, je téměř bez šance. Většina vyjmenovaných obcí využívá Blovice jako přestupní stanici, ale jsou zde i obce, které mají relativně dobré přímé spojení do krajského města, zejména v ranních a odpoledních hodinách. Jsou to hlavně Vlčtejn, Střížovice, Seč a Chocenice. Jejich výhodou je, že leží blízko silničnímu spojení Plzeň – České Budějovice.

Jak zlepšit hromadnou dopravu?

Základem se spolupráce mezi jednotlivými odpovědnými složkami. To znamená aktivní spolupráce při tvorbě jízdních řádů se starosty, který zná konkrétní potřeby lidí žijících na jím obhospodařovaném území. Na druhou stranu je třeba podotknout, že dopravní podnik není schopen vyhovět každé obci zvlášť a proto je také na domluvě mezi jednotlivými sousedícími obcemi a dopravci na tvorbě či úpravách jízdního řádu. Z toho vyplývá, že není možné vyhovět jednotlivcům, ale je třeba dosáhnout kompromisu, který alespoň trochu vyhovuje všem zúčastněným.

Školství

Mateřské školství

Mateřské školy se v regionu Úslava nacházejí pouze tři. A to v Blovicích, Chocenicích a Letinách. Ostatní musejí obce musejí využívat tyto obce nebo jiné.

Borovno má možnost dojíždět do mateřské školy do Spáleného Poříčí, Žákava do Nezvěstic. Mateřskou školu v Letinech využívá obec Dražkov a z geografického hlediska by bylo výhodné ji používat i pro obec Jarov, ovšem špatné spojení mezi těmito obcemi spíše velí využívat Chocenice. Zbylé obce využívají město Blovice.

Základní školy

Základní školy se nacházejí v obcích tohoto regionu opět tři. V Blovicích, Letinách a první stupeň základní školy v Chocenicích.

U obcí Borovna a Žákavé je situace stejná jako u mateřských škol a stejně je tomu i u Dražkova. Jarov může využívat první stupeň základní školy v Chocenicích. Ovšem starší děti už musejí dojíždět spolu s ostatními do Blovic. Druhou možností jsou Letiny, ale jsou výrazně hůře vybaveny hromadnou dopravou. Třetí možností by mohly být Nezvěstice, ale z hlediska polohy by obyvatelům obcí bez školy nevyplatilo umístit své děti do této školy.

Střední školy

V Blovicích se nachází osmi i čtyř – leté gymnázium, které navštěvují studenti z celého okolí. Střední škola v Oselcích má v Blovicích svoji pobočku a nabízí tyto obory: Opravářské práce,

Kuchařské práce, Cukrářské práce, Práce ve stravování toto je pro studenty ze Základních škol a dvouleté nástavbové studium s názvem Podnikání.

Vysoké školy

Západočeská univerzita v Plzni nabízí pro uchazeče mnoho zajímavých a atraktivních oborů ke studiu.

Základní umělecká škola v Blovicích nabízí celou škálu výuky hudebních nástrojů. Pro slabší studenty je zde k dispozici i zvláštní škola.

Dostupnost vzdělání v mikroregionu Úslava je dobré úrovní. Samozřejmě, že by prospělo navýšení počtu zejména základních škol, aby mladí studenti nemuseli dojíždět za vzděláním do větších obcí. Ovšem to s sebou nese nemalé náklady a hrozbu toho, že by se vůbec školu nepodařilo naplnit studenty. Taková to škola by se stala nerentabilní a polykala by zbytečné peníze, které by se mohly použít na rozvoj stávajících škol, nebo jít do kapes učitelů na výplatách. Efektivnější v tomto směru by bylo, zahustit síť veřejné dopravy tak, aby žákům posléze učitelům navazovali spoje na konce jejich vyučovacího dne. To by ovšem znamenalo každoroční spolupráci mezi zástupci základních škol a dopravním podnikem. Ovšem toto by nemusel být neřešitelný úkol. Možná by to nemusela být ani špatná myšlenka pro podnikatelskou aktivitu, zvláště do roku 2013, kdy jsou ještě stále k dispozici dotace z EU. Tímto krokem, čili zkvalitnění dopravy by se rázem zatraktivnily venkovské obce a ještě více by vystoupili do popředí jejich klady, protože by lidé už neviděli pouze to, jak se jejich syn či dcera nemohou dostat do a ze školy.

Počet středních škol naprosto odpovídá struktuře regionu. Větší počet by vedl ke stejnému efektu jako u škol základních. Plzeň nabízí velké množství možného vzdělání. Znovu nám vyvstává otázka dopravy. A tak tomu je i u škol vysokých. Možností v tomto případě je internátní škola. Proto záleží na každém, kterou variantu zvolí, protože některé obce jsou už např. hodinu cesty vzdáleny od Plzně.

Závěr

Z uvedených textů vyplývá, že venkovský život hodně závisí na přítomnosti či blízkosti většího centra. Samozřejmě, jak už to v dnešní době bývá, vše je ovlivněno penězi. Průměrný pracující člověk, který s průměrnou mzdou, si může dovolit bydlet pouze nějakou vzdálenost od svého zaměstnání, protože pokud tuto vzdálenost přesáhne stane se pro něj zaměstnání v kooperaci s ostatními výdaji nerentabilní. To znamená, že obce v blízkosti větších center mají daleko větší naději na prosperitu a další rozvoj než obce vzdálenější. Tuto vzdálenost lze jen velmi těžko definovat. Záleží na mnoha faktorech. Těmito faktory jsou druhy dopravního prostředku, druhy dopravních komunikací, přírodní podmínky a tak dále. Také samozřejmě záleží na národnosti např. ve Spojených státech amerických se považuje zaměstnání do čtyř set kilometrů od domova jako stále rentabilní a v klidu snesitelné. Pro české občany by to bylo ve většině případů naprosto nesnesitelné. Tím chci říci, že opravdu záleží na individuálních situacích a na tom, jak se daná obec a zejména její obyvatelé dokáží popasovat s nástrahou spojené s životem v obci.

Venkovská sídla svým počtem značně převyšují městská sídla. Venkovských sídel napočítáme přes dva tisíce a městských kolem šesti set. Toto je způsobeno velkým počtem malých obcí, které mnohdy jsou od sebe odděleny jen malými plošnými úseky. Na druhou stranu, mnoho obcí zaniká u velkých měst. Mnohdy se z nich stávají městské části a tím pádem součástmi měst. Obce jsou mezinárodně definovány tím, že jejich obyvatelstvo je do dvou tisíc, nad dva tisíce už je to město. Ovšem z hlediska počtu obyvatelstva v procentech jasně vítězí městská sídla. Na venkově momentálně žije 23% celkové populace ČR. Zatímco venkovská sídla mají základ většinou zemědělský (cca 20% jich zemědělskými zůstává), městská sídla byla buď zakládána nebo se postupně vyvinula z neměstských sídel.

Podle právního hlediska momentálně rozeznáváme tři základní typy uzemní úpravy. Jsou to angloamerický, francouzský a smíšený. Angloamerický systém klade důraz na samosprávu, francouzský má oddělenou místní státní správu a místní samosprávu. Smíšený systém je používán v České republice. Obce nejsou jen samosprávnými jednotkami, ale smíšenými, neboť kromě výkonu samosprávy ve věcech svěřených jim zákonem je na ně přenesen i částečný výkon státní moci.

Základními prvky demografického vývoje jsou mortalita, natalita, sňatečnost, potratovost a porodnost. Pokud vezmeme do úvahy všech pět ukazatelů, vyjde nám výsledek, který říká, že naše populace bude celkově stárnout. Je to dáno zlepšenou lékařskou péčí i zdravějším

životním stylem a tím i vyšším věkem průměrného úmrtí. K tomu připočteme neustále klesající porodnost a máme výsledek, který byl již zmíněn.

Mikroregion Úslava má jako přirozené centrum město Blovice. Je to nejen centrum pro nákupy, úřady ale také pro kulturu. Ne nevýznamným prvkem je to, že ve městě nalézá velký počet obyvatel mikroregionu zaměstnání. Celková úroveň mikroregionu je na dobré úrovni. Velkou výhodou je blízkost krajského města Plzně. Mikroregionem prochází trať spojující Plzeň a České budějovice. Vlakové spojení je také velmi vítaným prvkem. Přítomnost škol je jedním ze základních, ovšem ne samozřejmých faktorů, které také vyzdvihují úroveň. A celkově nízký počet nezaměstnaných svědčí o prosperitě mikroregionu.

Pokud vezmeme život na venkově jako takový je velmi těžké celkově hodnotit jeho úroveň. Každý region i mikroregion má svoje specifika a tudíž je velice obtížné hledat nějaké obecná kritéria pro posuzování prosperity. Mikroregion, kterým jsem se zabýval, je na dobré cestě k udržení venkovského života i jeho dalším rozvojem. Je potřeba přilákat mladé lidi k životu v obcích a také samozřejmě přimět investory k realizaci svých vizí v obcích. Pokud se alespoň částečně toto povede nemusíme se o uvedený mikroregion v budoucnu obávat.

Resume

According to previous texts we can see that provincial life is dependent on the proximity of a larger centre. Everything is affected by money of course. On average, working people with average yields can afford only to live close to their workplace. If this distance is longer, it can have effects that make employment unprofitable. That means that villages in the vicinity of larger cities have more chances to develop and profit. This distance is very hard to define; it depends on many factors. For example, these factors include kinds of public transport, traffic communications, geographic conditions, etc. It is of course affected by state, for example in the United States of America a distance up to 400 kilometers is considered profitable. For Czech citizens it is in most cases considered unacceptable. It must be considered case by case.

The number of villages is much larger than cities. It is affected by a large number of small villages which are mostly divided by only small area places. Villages are internationally defined by population up to two thousand. 23% of the population lives in villages. That means that the rest of the population lives in big cities. Provincial places are based on agriculture; the cities were developed from villages or were established.

According to the law regulations we have three kinds of territorial government. These are English-American, French, and mixed. The English-American system is focused on self-government, the French system has divided territorial state administration. In the Czech Republic we are using a mixed system. Municipalities are not self-government units, but they are mixed, because they are conducted self-government and in some cases they are conducted state administration.

Basic factors of demographic development are mortality, natality, marriage rate, interruption rate, and birth rate. If we are considering all five factors, the results say that our population is going to be older. It is caused by improved medical care and better life style and by that the age of dying is growing. If we add that decreasing number of newborn children we have the result mentioned above.

Microregion Úslava has like a natural centre the city of Blatná. It is not a centre only for shopping, for visiting authorities but also for cultural life. A very important factor is that in the city many of the microregions' populations are employed in Blatná. The level of the microregion is very good. A big advantage is the proximity of the region centre the city of Pilsen. The train is going through the microregion and providing good public transport to other places. Schooling is

presents in this microregion and level of this schools is good. Low level of unenloyed poeple here saying about good qauality of this microregion.

If we are considering teritorial life it is very hard to judge level of living. Each microregion has own specifics and therefor is very hard to fing common criteria. Microregion which we were talking about is on good way to keep teritorial living as we know. It is necessary to attract new young poeple to this small microregions and attract new investors. If we can do this we don't have to worry about the future if this microregion.

Použitá literatura:

1. PAVLÍK, Z. *Vymezení venkovského obyvatelstva - Rozvoj venkovské společnosti*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2005. ISBN 80-213-1274.
2. PRŮCHA P. *Správní právo. Obecná část*. Brno: Masarykova univerzita v Brně a nakladatelství Doplněk, 2004. ISBN 80-210-3350-9.
3. ZÁŘECKÝ, P. *O samosprávě. Správní právo*, 1997, č. 5.
4. PERLÍN, R. *Venkov, typologie venkovského prostoru*, 1998
5. KOPECKÝ, M. *Právní postavení obcí*. Praha, 1998
6. VOLFŠICOVÁ, M. *Vybrané aspekty demografického vývoje v ČR*, Brno, 2008. Bakalářská práce, Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta, RNDr. Josef KUNC, Ph.D.
7. RYCHTAŘÍKOVÁ, J. *Porodnost v České republice: dvě rozdílné epochy*. Demografické rozhledy 1/07-08. Praha: Česká geografická společnost v nakladatelství Kartografie Praha a.s.
8. PAVLÍK, Z. a kol. *Populační vývoj české republiky 1990 – 2002*. Praha: Demo Art., 2002.
9. RYCHTAŘÍKOVÁ, J. *Trendy formování a rozpadu rodiny*. Demografické rozhledy 1/07-08. Praha: Česká geografická společnost v nakladatelství kartografie Praha a.s.
10. PRINCETON UNIVERSITY: *The New country life*, Doubleday, Page & Co., 1917.

Základní právní normy:

11. Nález Ústavního soudu č. 61/2001 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (IV. ÚS 567/2000).
12. Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů.
13. Zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, je vojenský újezd vymezená část území státu určená k zajišťování obrany státu a k výcviku ozbrojených sil
14. Zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje:

15. www.uur.cz
16. www.czso.cz
17. www.blovice-mesto.cz
18. www.mikro-uslava.cz
19. www.risi.cz
20. www.zeten.cz
21. www.lekov.cz
22. www.prominentsystems.cz
23. www.simay.websnadno.cz
24. www.expoblovice.cz
25. www.pressol.com